

Nevyzpytatelný život i Bůh?

Zdá se, že se Kazatel utápí ve sledování nevyzpytatelnosti a zlu uprostřed života. Je to navíc nejenom život, který je nepredikovatelný, ale i sám Bůh. Co je tedy v tomto prostředí dobré? O co v těchto podmínkách usilovat? Kde hledat dobro a uspokojení? Zatím Kazatel neodpovídá, spíš zve k rozhovoru.

KAZATEL 6

JAN ASSZONYI

NEVYZPYTATELNÝ ŽIVOT I BŮH

JAK S TÍM ŽÍT? JAK A KDE HLEDAT DOBRO A POKOJ NAVZDORY NEVYZPYTATELNOSTI?

| Kazatel 5,18 - 6,12 | L 16,19-31 |

Introitus

Jakože jsem živ, je výrok Panovníka Hospodina, nechci, aby svévolník zemřel, ale aby se odvrátil od své cesty a byl živ. Odvráťte se, odvráťte se od svých zlých cest! (Ezechiel 33,11)

Pán Ježíš řekl: Zloděj přichází, jen aby kradl, zabíjel a ničil. Já jsem přišel, abyste měli život a měli ho v hojnosti. 11 Já jsem dobrý pastýř. (Jan 10,10)

Kající píseň – KK 319 Ježíši, slávo nejvyšší

Modlitba – Iz 55,1-3a

"Vzhůru! Všichni, kdo žízníte, pojdte k vodám, i ten, kdo peníze nemá. Pojdte, kupujte a jezte, pojdte a kupujte bez peněz a bez placení víno a mléko! 2 Proč utrácíte peníze, ale ne za chléb? A svůj výdělek za to, co nenasytí? Poslechněte mě a jezte, co je dobré, ať se vaše duše kochá tukem! 3 Nakloňte ucho a pojdte ke mně, slyšte a budete živi!

Izajáš 55,1-3a

Oslavná píseň – KK 24 Má duše, svého Pána chval

Přivítání a uvedení kázání

Po šesté dnes budeme otvírat Boží slovo na stránkách starozákonního učitele moudrosti - Kazatele. Možná si už pomalu zvykáme na to, že vidí život ve vši jeho syrovosti a nepřikrášlené nahotě. Zbavuje nás barvitým a hlubokým způsobem iluzí o životě, o sobě sama. Myslím, že jeho popisu rozumíme a souzníme s ním. Kazatel nám ovšem spolu s rozporuplným a

nevyzpytatelným obrazem života představuje i obraz nevyzpytatelného až rozporuplného Boha. K našemu podivu to ovšem vypadá tak, že to Kazatele nijak zvlášť neznepokojuje. A tak se i dnes tváří tvář jeho moudrosti budeme ptát: Co s životem? Kde a jak v něm hledat dobro a pokoj?

Čtení: Kaz 5,18 – 6,12

Kazatel 5,18 Tak je tomu s každým člověkem; to, že mu Bůh dal bohatství a poklady i možnost užívat jich, brát svůj podíl a radovat se při svém pachtění, je dar Boží. 19 Ten totiž příliš nemyslí na dny svého života, protože Bůh oblažuje jeho srdce radostí.

Kazatel 6,1 Je zlo, které jsem pod sluncem viděl, a je mezi lidmi časté: 2 Někomu Bůh dává bohatství a poklady i slávu, takže nepostrádá pro sebe nic z toho všeho, po čem touží. Bůh však mu nedá možnost toho užívat a má z toho užitek někdo cizí. To je pomíjivost a zlý neduh.

3 Kdyby někdo zplodil synů sto a byl živ mnoho let a bylo sebevíc dnů jeho věku, pokud dobra neužil a nebyl řádně pohřben, pravím, že mrtvý plod je na tom lépe než on. 4 Vešel do pomíjivosti, zapadl v temnotách a temnotou je přikryto jeho jméno; 5 ani slunce nespatrił, nic nepoznal a má klidu víc než onen člověk.

6 A kdyby žil dvakrát tisíc let a dobra neokusil, zdali oba neodejdou do stejného místa? 7 Všechno lidské pachtění je pro ústa, duše ukojena není.

8 A jakou má přednost moudrý před hlupákem? Co má z života utištěný, i kdyby žít uměl?

*9 Lepší je, co vidí oči, než za čím se žene duše; i to je pomíjivost a honba za větrem. 10 Cokoli vzniklo, dávno dostalo své jméno. A je známo, že ten, jenž byl nazván Adam (to je Člověk), nemůže se přít s tím, který má převahu nad ním. 11 Čím více slov, tím více pomíjivosti. A jaký užitek má z toho člověk? 12 **Kdo může vědět, co je člověku v životě k dobru**, v časných dnech jeho pomíjivého žití, jež jako stín mu plynou? Kdo oznámí člověku, co pod sluncem nastane po něm?*

Čtení Bible: Lukáš 16,19-31

Byl jeden bohatý člověk, nádherně a vybraně se strojíl a den co den skvěle hodoval. 20 U vrat jeho domu lehával **nějaký chudák**, jménem Lazar, plný vředů, 21 a toužil nasytit se aspoň tím, co spadlo se stolu toho boháče; dokonce přibíhali psi a olizovali jeho vředy.

22 I umřel ten chudák a andělé ho přenesli k Abrahamovi; **zemřel i ten boháč** a byl pohřben.

23 A když v pekle pozdvihl v mukách oči, uviděl v dáli Abrahama a u něho Lazara.

24 Tu zvolal: 'Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a **pošli Lazara, ať omočí aspoň špičku prstu ve vodě a svaží mé rty, neboť se trápím v tomto plameni.**' 25

Abraham řekl: 'Synu, vzpomeň si, že se ti dostalo všeho dobrého už za tvého života, a Lazarovi naopak všeho zlého. Nyní on se raduje a ty trpíš. 26 A nad to vše je mezi námi a vámi veliká propast, takže nikdo - i kdyby chtěl, nemůže odtud k vám ani překročit od vás k nám.'

27 Řekl: 'Prosím tě tedy, otče, **pošli jej do mého rodného domu**, 28 neboť mám pět bratrů, ať je varuje, aby také oni nepřišli do tohoto místa muk.' 29 Ale Abraham mu odpověděl: 'Mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají!' 30 On řekl: 'Ne tak, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činit pokání.' 31 Řekl mu: 'Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.'"

Pěvecký sbor – Oči všech se upírají

Kázání – Nevyzpytatelný život i jeho Stvořitel

1. Kazatel a Žalmisté

S dalším a dalším čtením (a nasloucháním) biblické moudrosti Kazatele si uvědomuji, jak je to poučné a jak potřebujeme vnímat jeho slova. Zároveň si ale uvědomuji, jak je to znepokojující čtení. A není to proto, že by snad Šalomoun v roli mudrce říkal něco zásadně jiného než například jiný

král - žalmista, mudrc a otec zároveň - David. V biblických Žalmech nalézáme vlastně úplně stejné motivy. Jen, a v tom spatřuji rozdíl mezi slovy Žalmů a knihy moudrosti Kazatele, zdá se mi, že se v té lidské bídě Šalomoun až příliš dlouho „nimrá“ až utápí.

To žalmisté také zmíní nespravedlnost, rozporuplnost a nevyzpytatelnost života, ale ve srovnání s Kazatelem se nepoměrně rychleji ze svého temného přemýšlení utíkají pro naději k Bohu. Kazatel nás naopak nutí setrvávat tváří tvář podivným paradoxům života, tváří tvář tomu, co bere i sebemenší náznak smyslu života, dosti dlouho.

Zdá se ovšem, že jakkoli je nám to nepříjemné a máme tendenci vytěšňovat hlubokost bídy naší lidské existence, potřebujeme se této hloubky - alespoň někdy (!) - dotknout tak, jak to dělá Šalomoun. Jen po dotyku své nejhlubší bídy se totiž můžeme nakonec dotknout toho, o čem Šalomoun nemluví, totiž své slávy. Té slávy, která je nám dána v Kristu, věčném Božím Slově a Synu.

Zdá se mi tedy, že by nebylo moudré učinit jaksi obecně SZ knihu Kazatel svým každodenním čtením. Přesto ale jednou za čas je dobře se jí dotknout. Tak, jak to děláme nyní v nedělních shromážděních. A tak se nyní ponořme opět do Kazatelova sledování.

2. Co vidí Kazatel nyní? – Nevyzpytatelného Boha.

Co vidí Kazatel nyní? Na začátku 6. kapitoly je to docela dobře shrnuto: „*Je zlo, které jsem pod slunce viděl, a je mezi lidmi časté.*“ Opět vidí zlo. Moc dobrého nevidí. Ne snad vždy a všude, ale často. Na konci 5. kapitoly (18-19), která je tematicky propojena s 6. kapitolou, zazní slova o tom, že „*Bůh oblažuje srdce radostí.*“ Je to ale jenom kratičké vzednutí čehosi pozitivního.

Z Kazatelova dřívějšího sledování víme, jak iluzorní je myslet si, že si jsme schopni zajistit budoucnost. Už víme, jak vrtkavý a nebezpečný je majetek a bohatství (honba za nimi). Buď ho člověkem získává útlakem jiných, anebo mu slouží jako prostředek útlaku a povyšování se nad jinými. Už víme, že lidským úsilím lze ledacos získat a nashromáždit, ale také

v momentu ztratit. Také víme, že za vším je lidská porušenost, nestálost, vrtkavost a duchovní slepota.

Tentokrát - na přelomu 5. a 6. kapitoly - toto vše postaví Kazatel ještě do jiného světla. *Klíčovou postavou je pro něj nyní Stvořitel – Bůh sám*. Zprvu to vypadá nadějně: *Bůh zde výrazně vystupuje jako dárce*. Řekli bychom: „Konečně!“ Dává bohatství a poklady, a také dává možnost je užívat. Je to vskutku dar Boží! Dokonce takto oblažuje srdce radostí. Člověk nepostrádá nic z toho, po čem touží.

Jenže i v této souvislosti najednou Kazatel uvidí i zlo. Ano, *Hospodin dává* bohatství, moc a slávu, *ALE NEDÁVÁ možnost* toto vše užívat. Na tomto výroku není ani tak překvapivé to, že někomu není dáno užít to, co má, jako to, že v *očích Kazatele je to Bůh, který takto – pro nás podivně – jedná*. Proč dává bohatství, majetek a slávu, když nedá možnost to vše užít? Jaký to dává smysl? Zvláště když nevidíme nic z bližších okolností této situace, kterou Kazatel popisuje. Že jsme nevyzpytatelní my lidé, s tím jsme srozuměni, *ale tady je před námi nevyzpytatelný Stvořitel*, Bůh, dárce všeho. Někomu dá, jinému nedá. A ještě jinému dá, ale nedá mu to užít, a tak by člověk chtěl prosit: „Dáš-li mi, ale nedáš-li mi užít, raději mi nedávej!“

Jak zaznělo v úvodu, a to je pro nás vskutku překvapivé, Kazatelovi toto jeho sledování, zdá se, nedělá problém. On si tady neklade - jako bychom to měli tendenci dělat my - otazník nad Bohem. Jen se mu tím, co vidí, tuční otazník nad životem.

Tento otazník je vyjádřen otázkou: *„Kdo (tedy) může vědět, co je člověku v životě k dobru...“* (B21: „V čem spočívá lidské štěstí“; jak uspokojit touhu své duše - nejenom očí a úst - po životě), když dobro a pokoj nezaručí ani bohatství, ani sláva, ani velká rodina - protože, i kdyby měl člověk 100 synů, ještě není jisté, že ho bude mít kdo pochovat!

Kdyby Kazatel byl žalmistou, na svou otázku by odpověděl. Jenže on není. A čtenáře ponechává právě a jenom se svou otázkou (on na všechny otázky odpoví majestátným závěrem posledních dvou veršů své ho díla - to bychom ale předbíhali).

Jestli nás na konci 6. kapitoly Kazatel ponechá se svou otázkou a nedává na ni ani náznak odpovědi, pak ji můžeme vnímat jako *pozvání k rozhovoru*. Je to jako hozená rukavice, kterou se můžeme pokusit zvednout. Už jenom proto, že se na Kazatelovo sledování a ptaní díváme z pohledu těch, pro které přišel Pán Ježíš: aby měli život a měli ho v hojnosti.

3. Rozhovor s Kazatelem

Vstupme tedy s Kazatelem do rozhovoru. Asi mu nejprve *poděkujeme* za odvážná slova. Představil před nás především zvláštní obraz Boha, který podivně dává i nedává. Poctivě musíme uznat, že totéž vidíme i my. Dáváme mu za pravdu, žijeme ve stejném světě jako on. A tak jedna z prvních věcí je, že si uvědomujeme, jak se *potřebujeme učit nezahořknout* ani vůči Bohu ani vůči těm, kterým dal jinak než nám. Nechceme si stěžovat na život. To nás Kazatel učí a to chceme zaslechnout. *Chceme pokorně ponechat našemu Stvořiteli právo jednat, jak uzná za vhodné.*

Snad bychom Šalomounovi mohli povědět, že o několik desetiletí později to byl prorok Izajáš, který vyjadřoval podobné myšlenky, když se ptal s podivem Božího lidu: *„Proč utrácíte, ale ne za chléb, proč kupujete, co nenasytí?“* (Parafráze Iz 55,1-3). I prorok viděl, že se my lidé dokážeme hnát z a tím, co nám v posledu štěstí a dobro nepřinese. Izajáš k tomu ovšem dodal pozvání: *„Pojďte, vezměte a jezte, co je dobré, ať se vaše duše kochá tukem... Pojďte ke mně, slyšte a budete živi.“*

Prorokova slova: *„Pojďte ke mně...“*, nás zvou do společenství s Pánem Bohem. Nejen s ním, zvou i do společenství s jeho Synem, Pánem Ježíšem, který také pověděl: *„Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. 29 Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším.“* (Matouš 11,28-29) To, co Pán Ježíš slibuje, je přesně to, na co se ptá dávný Kazatel: *jde o pokoj – šalom – jako výraz největšího blaha člověka*. V pokoji – šalom, odpočinutí – je totiž obsaženo vše. *To je to dobro, které vyhlížel a hledal Šalomoun*. Tohoto pokoje jako největšího dobra člověk dochází *ve společenství víry s Božím Synem*.

Starozákonnímu Kazateli tedy můžeme v odpověď povědět, že se necítíme vydáni ve svém životě napospas nevyzpytatelným dějům. Vnější okolnosti našeho života dokonce mohou být velice podobné těm dávným. Ona se ale od té doby zásadně **změnila naše pozice**, z níž se díváme kolem sebe a klademe si otázky. Díváme se na sebe a svět jako ti, kdo jsou v Kristu – kdo jsou skrytí v něm; kdo jsou bezpeční v něm. Bůh pro nás v Kristu není nevyzpytatelný a nepochopitelný Stvořitel, jemuž nerozumíme, nýbrž Otec, který nás zahrnuje svými mnohými duchovními dary. Bůh je pro nás Otec našeho Spasitele Pána Ježíše.

4. Odpověď na Kazatelovu otázku

„Kdo může vědět, co je člověku v životě k dobru, v časných dnech jeho pomíjivého žití, jež jako stín mu plynou?“ ptá se Kazatel. A my odpovíme, že to největší dobro nenalzáme na této zemi, ale v Pánu Ježíši, Božím Synu. => Žít vírou, nadějí a láskou, to je v životě člověku k dobru. To je zdroj jistoty, pokoje a štěstí. To je ta **mimořádná Boží výbava** pro náš lidský život, ten **mimořádný bod**, z něhož nahlížíme život a žijeme ho. Nemusíme znát na vše odpověď a mnohé se dokonce může jevit stejně, jako to popsal Kazatel. A přece ten **zásadní rozdíl tvoří východisko: Smím být v Bohu a Bůh ve mně**. To je to největší bohatství, o které je potřeba na prvním místě usilovat a chránit. Jen to dá pokoj.

Naopak – bez společenství s Bohem, bez společenství víry v Duchu svatém, jenž je Božím darem pro nás – se jeví život a to, co k němu patří, jako vrtkavé, nejisté a prázdné a Bůh jako podivná a nevyzpytatelná bytost. To, na čem v životě záleží, je vnitřní bohatství. Bez něho nemáme nic! Vnitřně chudí, byť by byli v tomto světě bohatí, dopadnou jako bohatý muž v evangelijním příběhu, který zněl na počátku.

Co je v životě člověku k dobru? **Vnitřní bohatství** vyrůstající ze vztahu s Bohem:

Efezským 1,3-14 Pochválen buď Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, který nás v Kristu obdaril vším duchovním požehnáním nebeských darů; 4 v něm nás již před stvořením světa vyvolil, abychom byli svatí a bez poskvrny před jeho tváří. 5 Ve své lásce

nás předem určil, abychom rozhodnutím jeho dobroty byli skrze Ježíše Krista přijati za syny 6 a chválili slávu jeho milosti, kterou nám udělil ve svém Nejmilejším.

7 V něm jsme vykoupeni jeho obětí a naše hříchy jsou nám odpuštěny pro přebohatou milost, 8 kterou nás zahrnul ve vši moudrosti a prozíravosti, 9 když nám dal poznat tajemství svého záměru, svého milostivého rozhodnutí, jímž si předsevzal, 10 že podle svého plánu, až se naplní čas, přivede všechno na nebi i na zemi k jednotě v Kristu.

11 On je ten, v němž se nám od Boha, jenž všechno působí rozhodnutím své vůle, dostalo podílu na předem daném poslání, 12 abychom my, kteří jsme na Krista upnuli svou naději, stali se chválou jeho slávy. 13 V něm byla i vám, když jste uslyšeli slovo pravdy, evangelium o svém spasení, a uvěřili mu, vtisknuta pečeť zaslíbeného Ducha svatého 14 jako závdavek našeho dědictví na vykoupení těch, které si Bůh vydobyl k chvále své slávy.

Jan Asszonyi, Brno, 14.2.2016